

Fecskefajok fészkelő-állományának helyzete Magyarországon a madármonitorozó vizsgálatok eredményei alapján, az 1999-2010. közötti időszakban

Dr. Szép Tibor¹ és Nagy Károly²

Nyíregyházi Főiskola¹
MME Monitoring Központ²

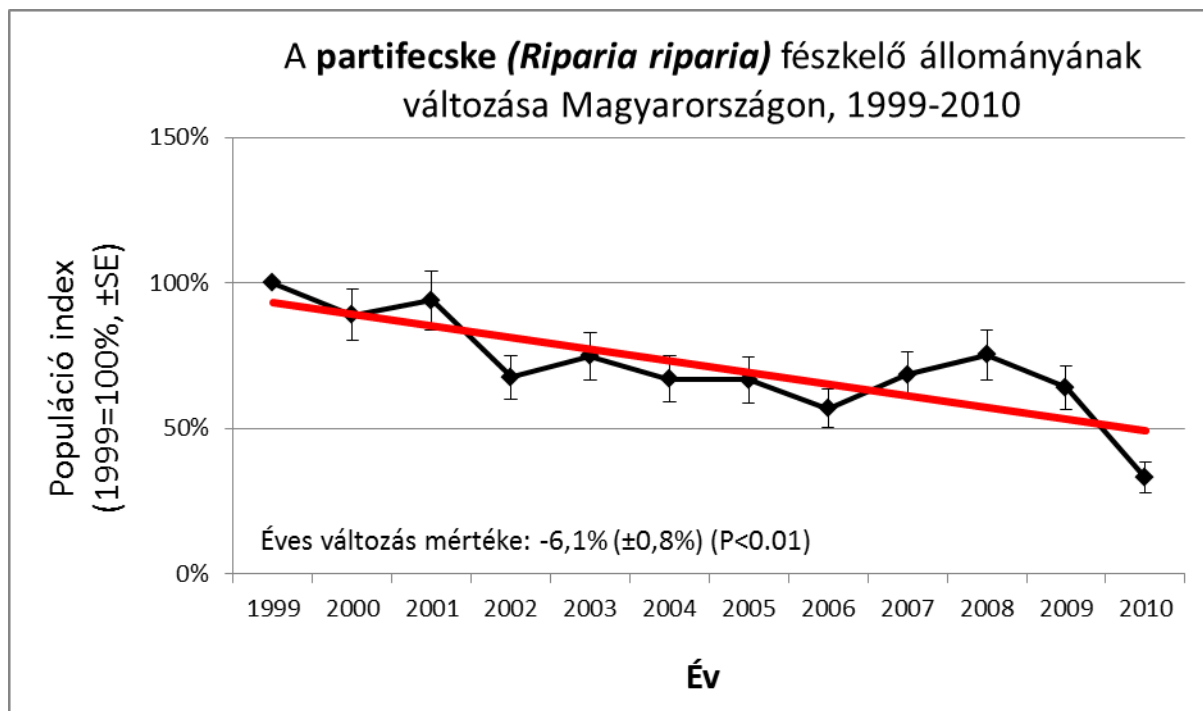
A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) közel ezer önkéntes felmérő munkatársa közreműködésével, az ország nagy területére kiterjedő madármonitorozó munka folyik Magyarországon, amely módot ad a három hazai fecskefaj fészkelő-állományának vizsgálatára. Elemzésünkben az MME két madármonitorozó programjának adatait, valamint a 2010-ben indult Fecskefigyelő Adatbázisba feltöltött adatokat használtuk fel.

A gyakoribb molnárfecske és füstifecske esetében az 1999. óta folyó Mindennapi Madaraink Monitoringja (MMM) adatait, míg a három fecskefaj közül legritkább partifecske esetében a Ritka és Telepes fészkelő madarak Monitoringja (RTM) program keretében 1999. óta végzett országos partifecske felmérések adatait elemeztük.

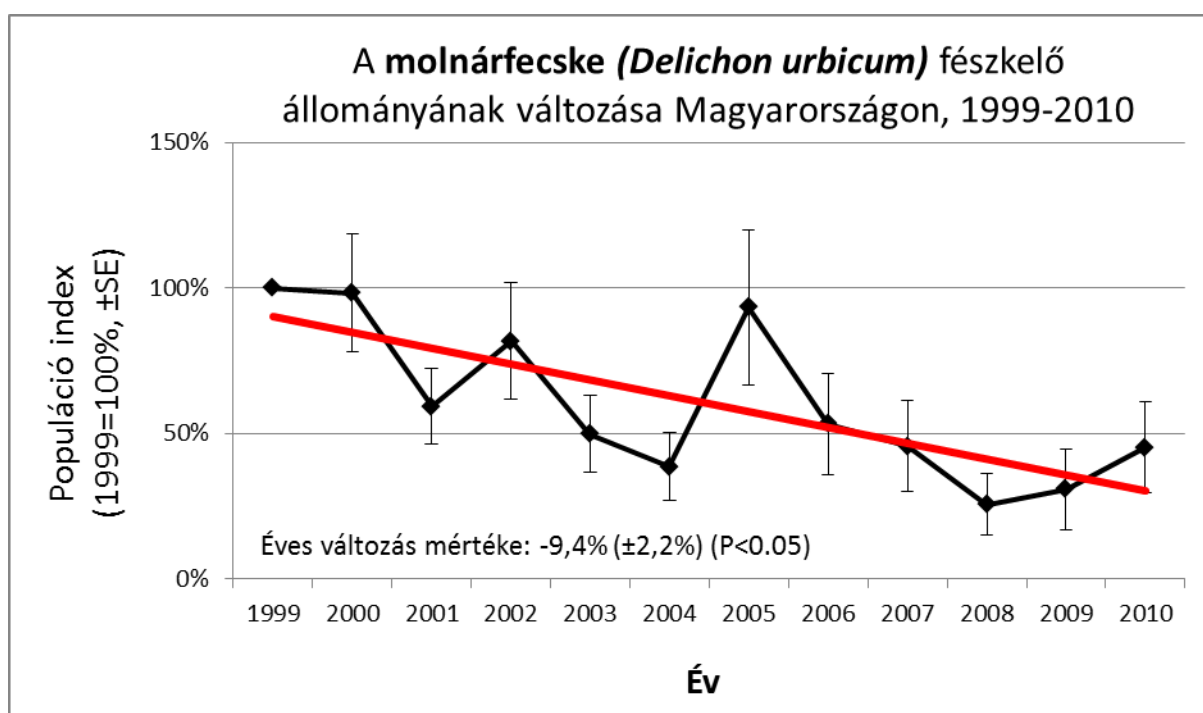
A vizsgált fajok fészkelő-állományának vizsgálatában azokat a 2,5*2,5 km nagyságú UTM négyzeteket vettük figyelembe, ahol 1999-2010. során legalább két évben történt felmérés a fészkelési időszakban. Az adatok statisztikai elemzéséhez (populáció index, átlagos éves változás mértéke) a madármonitorozó adatok vizsgálatához kifejlesztett és Európában széles körben használt TRIM 3.54 programcsomagot alkalmaztuk. A fészkelő-állományok változását az 1999. évi állomány nagyságához viszonyítva becsültük, minden évre megadva, hogy az adott évi állomány hány %-a az 1999. évben mérthez képest. A becsléseknél megadjuk a becslés hibáját (\pm SE) is.

Mindhárom fecskefaj állománya statisztikailag szignifikáns csökkenő tendenciát mutat a vizsgált időszakban (1999-2010).

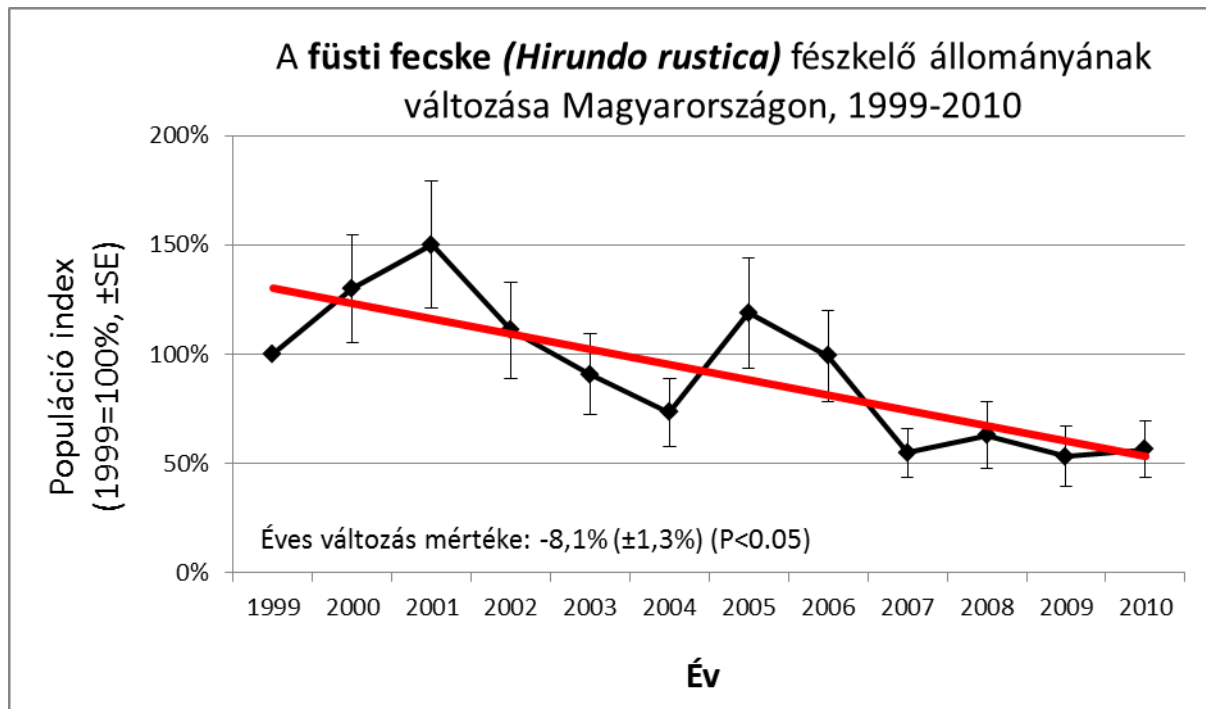
A partifecske esetében az állomány évente átlagosan 6,1 %-al ($\pm 0,8$ %) csökkent, 2010-ben a hazai állomány az 1999-es állomány 33,1 %-ára ($\pm 5,4$ %) esett vissza. Az állománycsökkenés 2001. után erősödött fel, s 2010-ben tapasztaltuk az eddigi legjelentősebb csökkenést.

A molnárfecske hazai állománya évente átlagosan 9,4 %-al ($\pm 2,2$ %) csökkent, 2010-ben a hazai állomány az 1999-es állomány 45,3 %-ára ($\pm 15,8$ %) esett vissza. A legalacsonyabb állománynagyságokat 2008-ban és 2009-ben mértük.

A füsti fecske hazai állománya évente átlagosan 8,1 %-al ($\pm 1,3$ %) csökkent, 2010-ben a hazai állomány az 1999-es állomány 56,4 %-ára ($\pm 12,8$ %) esett vissza. A legalacsonyabb állomány nagyságokat a 2007-2010. évek során mértük.

A hazánk nagy területére kiterjedő, standard módszerrel gyűjtött, nagyszámú adat részletes statisztikai elemzése kimutatta, hogy jelentős, évi 6 - 10 % körüli állománycsökkenés jellemzi a három fecskefaj hazai állományát. Mindhárom hosszútávon vonuló madárfaj, a Szaharától délre telelnek, így a csökkenés háttérében e sajátos életmódból adódó nagyobb fenyegetettség állhat, az élőhelyek átalakításával és a klímaváltozással kapcsolatosan az egymástól nagy távolságra lévő fészkelő-, vonuló- és telelőterületeken. Megerősíti ezt a feltételezést, hogy a 100 leggyakoribb hazai fészkelő madárfaj esetében az állományváltozás vizsgálatát lehetővé tevő MMM program a hosszútávon vonuló fajok csoportja esetében mutatott ki jelentős állománycsökkenést 1999-2010. során, ellentétben az állandó, a részlegesen- vagy rövidtávon vonulókkal szemben, amelyekre a stabil, illetve enyhén növekvő állományok a jellemzőek.

A 2007. és 2008. szeptember közepén hazánkban tapasztalt rendkívül hideg időjárás okozta pusztulások – a molnárfecske és a füsti fecske esetében – jelentős szerepet játszhatnak abban, hogy e két fecskefajnál a következő években (2008-2010) nagyon alacsony állomány nagyságot tapasztaltunk. A partifecske esetében nem egyértelmű ez a hatás, feltehetően annak köszönhetően, hogy szeptemberre a faj hazai állományának nagyobb része már elhagyhatja a Kárpát-medencét, ellentétben a molnárfecskével és füsti fecskével. Sajnos azonban a partifecske esetében 2010-ben drámai hatása volt a Tiszán május-júniusban, valamint július végén levonult „zöldártnak”. A hazai partifecske állomány jelentős részét adó tiszai populációnál a 2010. évi szaporulat drámai visszaesését eredményező áradás, 2011-ben további csökkenést válthat ki.

Fecskefigyelő Online Adatbázis (fecskefigyelo.mme.hu)

2010 a fecskék védelmének éve volt, így ennek apropóján egy olyan adatbázist fejlesztettünk és indítottunk útjára, melybe mindenki tölthet fel adatokat, aki figyelemmel kíséri a fecskék életét az érkezéstől a távozásukig. Természetesen a **Fecskefigyelő Online Adatbázis**t hosszú távon szeretnénk működtetni, hogy a jövőben folyamatosan rendelkezünk adatokkal állományaik aktuális helyzetéről.

A hatékony védelemhez elengedhetetlen a költőállományok helyzetének minél pontosabb ismerete. A fecskék esetében az adatgyűjtés akkor igazán hatékony, ha ebbe az ország egész területéről minél többen kapcsolódnak be. Az MME internetes **fehér gólya online adatbázisa** az elmúlt években bebizonyította, hogy a lakosság hatékonyan tud részt venni a megfelelően előkészített felmérésekbe (mintegy 100.000 feltöltött adat és fotó, több száz adatközlő). A **Fecskefigyelő Online Adatbázis**ba bárki feltöltheti megfigyelési adatait (*tavaszi érkezések, fecskefésztek számlálások, költési siker (fiókaszám), költésszám stb.*).

Az adatbázist folyamatosan fejlesztjük, ezért a jövőben újabb és újabb funkciók lesznek elérhetőek.

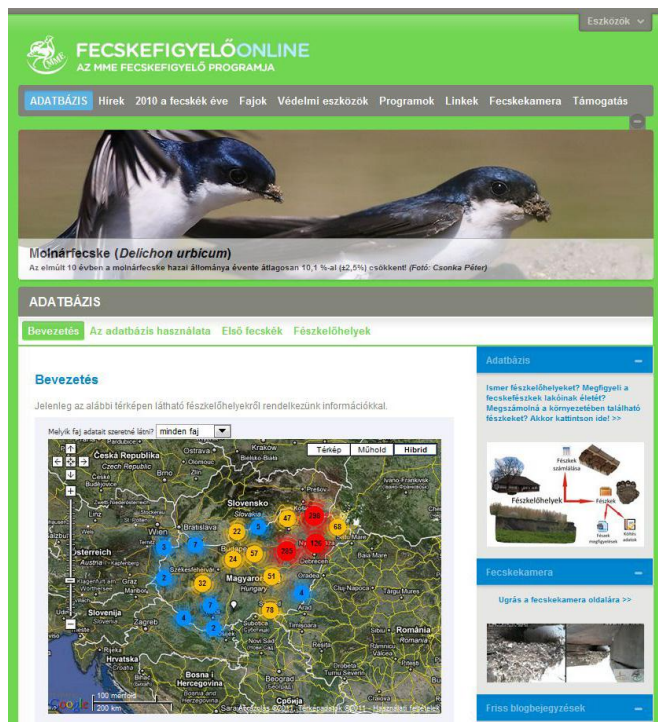
Az adatbázis fejlesztését és működtetését az MME Monitoring Központjának munkatársai végzik.

Kérjük, hogy a felmerülő problémákkal és kérdésekkel forduljanak munkatársainkhoz, a fecskefigyelo@mme.hu e-mail címen!

2010, a Fecskefigyelő első éve

A 2010 tavaszára elkészült **Fecskefigyelő honlapot és adatbázist** egy év alatt mintegy 70 000 alkalommal látogatták meg. Ez a jelentős érdeklődés minden bizonnyal az év madara programnak is köszönhető.

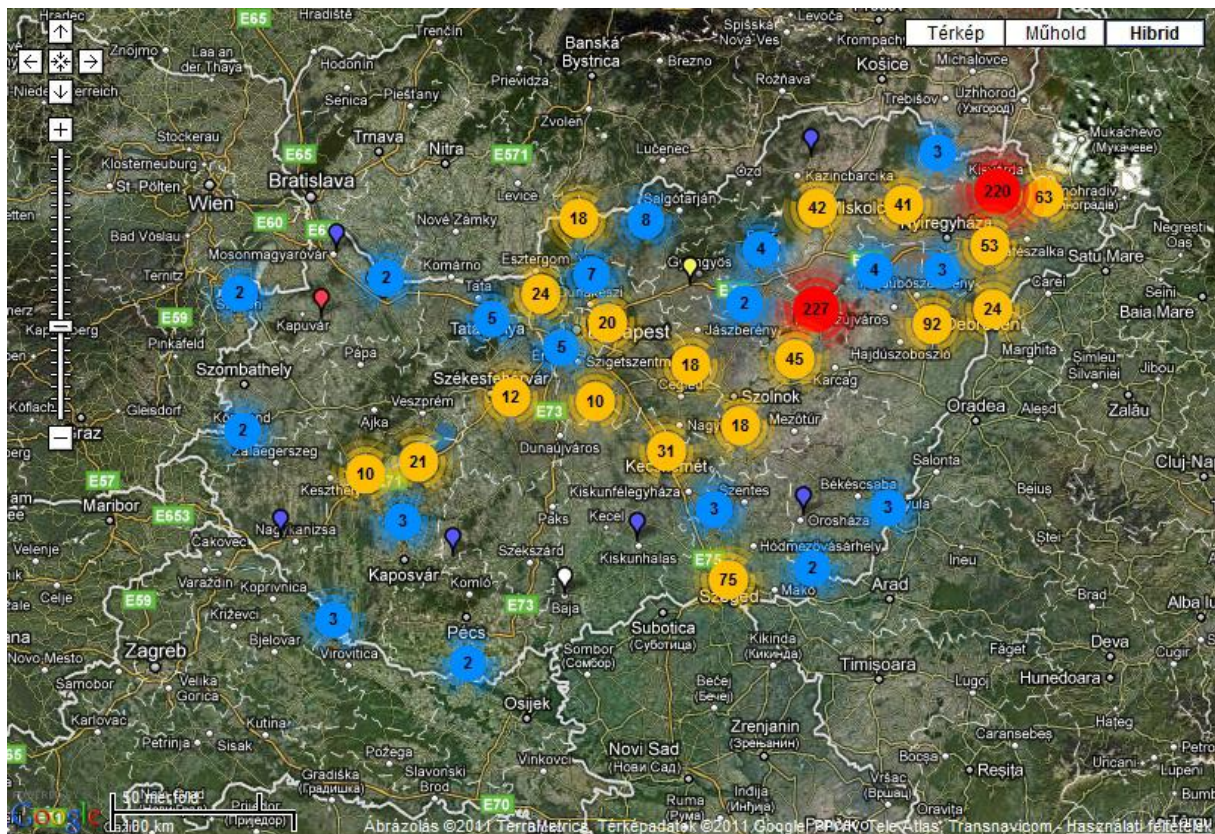
Az megérkező első fecskékről 580 adatot töltöttek fel megfigyelőink, de ami fontosabb, hogy több mint 1 100 fészkelőhelyről vannak pontos információink, ahol mintegy 33 000 fészket számláltak meg. Közel 100 fészket, főként a füstli fecske esetében, egyedileg is megfigyeltek, ahol feljegyezték a madarak megérkezését, figyelemmel kísérték a költések alakulását (fontosabb időpontok, kirepülő fiókák száma, költések száma, volt-e pusztulás stb.).

Ha a fészkelőhelyek számlálását, a fészkek megfigyelését egyre több helyen folytatnák önkénteseink, akkor hosszú távon a [Fecskefigyelő Adatbázis](#) fontos adatokkal szolgálna nemcsak az állományváltozások nyomon követéséhez, hanem a háttérben álló okok kiderítéséhez is.

A Fecskefigyelő Adatbázis fontos eszköz a partifecske telepek és a fenyegetett molnárfecske és füstifecske fészkelőhelyek elhelyezkedésének és más adatainak gyors megosztására, a természetvédelmi hatóságok, a szakemberek és az önkéntesek számára.

Köszönet illeti azt a közel ezer önkéntes felmérőt, akik az 1999-2010. közötti években az MMM és RTM programok résztvevőiként adatokat szolgáltattak, valamint mindazok közreműködését, akik töltöttek fel adatokat új adatbázisunkba!

A Fecskefigyelő adatbázisba eddig feltöltött fészkelőhelyek eloszlása